

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVENTOSIOS JŪRŲ UOSTO ĮSTATYMO NR. X-910 2, 4, 7, 10 IR 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos Šventosios jūrų uosto įstatymo Nr. XI-910 2, 4, 7, 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant laiku užtikrinti sklandų atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių Lietuvos Respublikos teritorinėje jūroje ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinėje ekonominėje zonoje Baltijos jūroje (toliau – jūrinė teritorija) vystymą ir eksploataciją.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė priimtais nutarimais¹ numatė organizuoti konkursus atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai. Iki 2030 m. planuojama įrengti 1,4 MW įrengtosios galios jūrinio vėjo parkus, o iki 2050 m. vėjo parkų įrengtoji galia Lietuvos jūrinėje teritorijoje turi didėti iki 4,5 GW.

Vėjo elektrinių parkų nuolatinė priežiūra labai svarbi siekiant užtikrinti saugų, veiksmingą ir produktyvų energijos iš atsinaujinančių išteklių gamybos įrenginių veikimą. Vėjo elektrinių parkų priežiūra apima įvairią veiklą, kuri iš esmės skirstoma į prevencinę, korekcinę ir techninę priežiūrą pagal būklę ir turės būti vykdoma per visą vystymo ir eksploatacijos laikotarpį, kuris sieks ne mažiau kaip 45 metus. Pažymėtina, kad numatytų vėjo elektrinių parkų jūrinėje teritorijoje vieta lemia, kad elektrinių priežiūros darbų atlikimas priimant laivus Šventosios jūrų uoste (toliau – uostas) leistų sutaupyti laiko ir lėšų dėl trumpesnio atstumo iki vėjo elektrinių parkų, palyginti su kitais uostais. Vėjo elektrinių jūrinėje teritorijoje įrengimas reikalauja ilgalaikių investicijų, todėl siekdami didesnio aiškumo ir užtikrintumo investuotojams bei jūrinio vėjo elektrinių vystytojams, taip pat pažymėdami, kad tai uostui užtikrintų ilgalaikės pajamos iš uosto žemės nuomos, siūlome pailginti žemės nuomos sutarties galiojimo maksimalų laikotarpį iki 50 metų. Nepaisant to, kad Lietuva geografiškai patenka į Baltijos jūros šalių regioną, ji neturi gilių jūrinių tradicijų. Šią situaciją nulėmė tam tikros istorinės aplinkybės, apribojusios Lietuvos galimybes naudotis Baltijos jūra, todėl labai svarbu yra kurti valstybės jūrines tradicijas, prie kurių galėtų prisidėti su buriavimo sritimi susijęs neformalus švietimas, todėl reikėtų išnaudoti uosto potencialą – tai prisidėtų prie Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, įvaizdžio formavimo, kurtų naujas darbo vietas ir skatintų pakrančių turizmą.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projektą parengė Energetikos ministerijos Tvarios energetikos politikos grupė (vadovė Lina Sveklaitė (tel. 8 602 46 479, el. p. lina.sveklaite@enmin.lt), tiesioginis rengėjas – vyriausiasis specialistas Lukas Satkauskas, tel. 8 602 46 399, el. p. lukas.satkauskas@enmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. birželio 22 d. nutarimas Nr. 697 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalių, kuriose tikslinga organizuoti konkursą (konkursus) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, ir šių elektrinių didžiausios leistinos generuoti galios ir mažiausios įrengtosios galios nustatymo“ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a0c9fb80b6bc11eab9d9cd0c85e0b745/zUqYjvmxUa> (suvestinė redakcija nuo 2023-12-05) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 171 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalių, kuriose tikslinga organizuoti konkursą (konkursus) netaikant skatinimo priemonių atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, ir šių elektrinių didžiausios leistinos generuoti galios ir mažiausios įrengtosios galios nustatymo“ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/39556540c6ed11ed9978886e85107ab2>

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Šventosios jūrų uosto įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje numatyta uosto paskirtis priimti pramoginius, mažuosius ir sportinius laivus, tačiau nėra įtvirtinta paskirtis priimti laivus, kuriais naudojamosi vykdant vėjo elektrinių jūrinėje teritorijoje vystymo ir priežiūros darbus ir vykdyti su šia uosto paskirtimi susijusią ūkinę ir komercinę veiklą ar vykdyti su buriavimo sritimi susijusias neformaliojo švietimo veiklas.

Šiuo metu Šventosios jūrų uosto įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje nėra numatyta galimybės perduoti uosto žemę laikinai neatlygintinai naudotis (panaudai) valstybės įstaigoms, kurių steigėja ir (ar) dalininkė yra savivaldybė, su buriavimo sritimi susijusioms neformaliojo švietimo veikloms vykdyti. Taip pat numatyta, kad sprendimą perduoti uosto žemę neatlygintinai naudotis priima Palangos miesto savivaldybės taryba (kuri negali būti atskaitinga žemės naudojimo kontrolės klausimais), o ne Šventosios jūrų uosto direkcija, kuriai suteiktos valstybinės žemės patikėtinio teisės.

Taip pat Šventosios jūrų uosto įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje šiuo metu nurodytas 25 metų uosto žemės nuomos laikotarpis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Visų pirma, siekiant teisinio aiškumo, keičiamas Šventosios jūrų uosto įstatymo 2 straipsnis, papildant įstatymą, kuriuose apibrėžtos Šventosios jūrų uosto įstatyme vartojamos sąvokos, sąrašą Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymu.

Taip pat siūloma išplėsti uosto paskirtį ir įtraukti laivų, kuriais naudojamosi vykdant vėjo elektrinių jūrinėje teritorijoje vystymo ir priežiūros darbus, priėmimą ir su šia uosto paskirtimi susijusios ūkinės ir komercinės veiklos vykdymą, keičiant Šventosios jūrų uosto įstatymo 4 straipsnio 1 dalies nuostatas. Tuo siekiama suteikti galimybę išnaudoti uosto infrastruktūrą vėjo elektrinių parkų vystymo bei priežiūros darbams ir su šia uosto paskirtimi susijusiai ūkinei ir komercinei veiklai vykdyti, pavyzdžiui, įrengiamos sandėliavimo, administracinės ir kitos su šia veikla susijusios patalpos, įrengiama ir naudojama krovos technika ir kt., tai leistų sutaupyti laiko ir lėšų dėl trumpesnio atstumo iki elektrinių parkų palyginti su kitais uostais.

Taip pat Įstatymo projekte tikslinamomis Šventosios jūrų uosto įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatomis siūloma nauja uosto paskirtis susijusi ne tik su pramoginių, mažųjų ir sportinių laivų priėmimu, tačiau ir su buriavimo sritimi susijusių neformaliojo švietimo veiklų vykdymu. Pasiūlymas pateiktas atsižvelgiant į tai, kad 2013 metais patvirtintas Šventosios jūrų uosto detalusis planas, kurį kartu su visa Šventosios jūrų uosto rangos technine dokumentacija ir 6 statybos leidimais Palangos miesto savivaldybei 2018 metais, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 857 „Dėl turto perdavimo valdyti, naudoti ir disponuoti juo patikėjimo teise Palangos miesto savivaldybei“, perdavė VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija. Detaliajame plane yra suformuotas buriavimo mokyklos sklypas, įrengtos inžinerinės komunikacijos ir slipas inventoriui nuleisti. Taip pat Palangos miesto savivaldybės taryba 2024 metų biudžete yra numčiusi lėšų techniniam projektui parengti. Šventosios jūrų uostas yra Baltijos jūros pakrantėje, kur yra tinkamos sąlygos buriavimui – pastovūs vėjai ir atvira jūra, o buriavimui reikalinga infrastruktūra (priplaukos, laivų remonto dirbtuvės, mokymo centrai) gali būti plėtojama Šventosios jūrų uoste. Tai suteiktų galimybę mokytis ir tobulinti buriavimo įgūdžius įvairiomis sąlygomis. Uostas gali tapti svarbia turizmo traukos vieta, pritraukiant buriuotojus ir jų šeimas, taip skatinant vietinę ekonomiką, o su buriavimo sritimi susijusių neformaliojo švietimo veiklų skatinimas padėtų ugdyti naują buriuotojų kartą ir skatintų sveiką gyvenseną. Tai leistų kurti valstybės jūrines tradicijas, prie kurių galėtų prisidėti tiek suaugusiųjų, tiek vaikų neformalus švietimas jūrine tematika, ir organizuoti tarptautines varžybas ir taip prisidėti prie Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, įvaizdžio formavimo bei skatinti vietos verslą ir pakrančių turizmą.

Pagal Šventosios jūrų uosto įstatymo 7 straipsnio 1 dalį, Šventosios jūrų uosto žemės patikėtinis – savivaldybės įmonė Šventosios jūrų uosto direkcija. Šios įmonės funkcijos apibrėžtos Šventosios jūrų uosto įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje. Pažymėtina, kad šių funkcijų sąrašas nėra funkcijos uosto žemę perduoti laikinai neatlygintinai naudotis, nors ji numatoma šio įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje. Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 7 straipsnio 14 dalyje įtvirtinta žemės patikėtinių prievolė naudoti patikėjimo teise perduotą žemę ir ją valdyti tik įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis. Pagal Žemės įstatymo 32 straipsnio 3 dalies 14 punktą, Nacionalinė žemės tarnyba kontroliuoja, kaip

valstybinės žemės patikėtiniai (taip pat ir savivaldybės įmonė Šventosios jūrų uosto direkcija) įgyvendina ir vykdo pareigas. Atsižvelgiant į tai, kad savivaldybės įmonė Šventosios jūrų uosto direkcija yra valstybinės žemės patikėtinis, kurio funkcijos apibrėžtos pakeitimo įstatyme, Įstatymo projekto nuostatos dėl teisės priimti sprendimus dėl uosto žemės perdavimo neatlygintinai naudotis šiuo metu nėra suderintos su Žemės įstatymo teisiniu reguliavimu. Remiantis tuo, siūloma keisti Šventosios jūrų uosto įstatymo 7 straipsnio 2 dalį, įtraukiant papildomą Šventosios jūrų uosto direkcijos (valstybinės žemės patikėtinio) funkciją dėl uosto žemės perdavimo laikinai neatlygintinai naudotis (panaudai), kad Šventosios jūrų uosto įstatymo nuostatos atitiktų Žemės įstatymo nuostatas, įgyvendinant Šventosios jūrų uosto direkcijos, kaip patikėtinio, funkcijas ir užtikrinant galimybę vykdyti valstybinės žemės naudojimo kontrolės funkciją.

Įstatymo projektu siūloma patikslinti Šventosios jūrų uosto įstatymo 10 straipsnio 4 dalį ir numatyti, kad uosto žemė gali būti perduodama laikinai neatlygintinai naudotis (panaudai) ne tik valstybės institucijoms, kurių veikla uoste privaloma pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, bet ir įstaigoms, kurių steigėja ir (ar) dalininkė yra savivaldybė, su buriavimo sritimi susijusioms neformaliojo švietimo veikloms vykdyti. Tokia įstatymo nuostata įgalintų savivaldybės aktyviau dalyvauti uosto vystyme ir (ar) pritraukti investicijas. Pažymėtina, kad suteikus galimybę vystyti neformaliojo švietimo veiklas, ir konkrečiai buriavimo srities veiklas, atsirastų galimybė pakviesti buriuotojus iš viso pasaulio, rengiant tarptautines regatas, Europos ir Pasaulio čempionatus. Būtų garsinamas Lietuvos vardas tarptautiniuose sporto renginiuose, čempionatuose ar net olimpiadose. Atitinkamai būtų skatinamas pakrančių turizmas ir darbo vietų gyventojams kūrimas. Tai teiktų ekonominę naudą.

Siekiant suderinamumo su Žemės įstatymo nuostatomis, siūloma pakeisti Šventosios jūrų uosto įstatymo 10 straipsnio 4 dalį, nurodant, kad sprendimą perduoti uosto žemę neatlygintinai naudotis priima ne Palangos miesto savivaldybės taryba, o Šventosios jūrų uosto direkcija (savivaldybės įmonė), siejant su pasiūlymu keisti Šventosios jūrų uosto įstatymo 7 straipsnio 2 dalį, papildant ją nauja Šventosios jūrų uosto direkcijos funkcija. Taip tikimasi išplėsti Šventosios jūrų uosto direkcijos atsakomybės ribas ir užtikrinti tinkamą valstybinės žemės naudojimą ir kontrolės mechanizmą per žemės patikėtinio institutą.

Taip pat Įstatymo projektu keičiama Šventosios jūrų uosto įstatymo 11 straipsnio 1 dalimi siūlytina pailginti maksimalų uosto žemės nuomos laikotarpį, kuris šiuo metu yra 25 metai. Atkreiptinas dėmesys, kad Klaipėdos valstybinio jūrų uosto žemė, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Klaipėdos valstybinio jūrų uosto įstatymu, išnuomojama 50 metų, todėl, siekiant užtikrinti uosto konkurencingumą, palyginti su kitais uostais, ir patrauklumą investuotojams į vėjo elektrinių parkus Lietuvos jūrinėje teritorijoje, kurių numatoma eksploatacijos trukmė bus mažiausiai 45 metai, siūloma suvienodinti Šventosios jūrų uosto žemės nuomos laikotarpį su Klaipėdos valstybinio jūrų uosto žemės nuomos laikotarpiu ir nustatyti 50 metų trukmės uosto žemės nuomos laikotarpį. Šis pakeitimas suteiktų pagrindą investuoti į uosto infrastruktūrą ir galėtų paskatinti vėjo elektrinių parkų vystymo ir priežiūros darbus atlikti naudojantis uosto infrastruktūra – tai uostui garantuotų ilgalaikes pajamas. Taip pat pažymėtina, kad siūlomas maksimalaus nuomos laikotarpio pailginimas paskatintų ir kitus Šventosios jūrų uosto įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nurodytas veiklas vykdančius subjektus sudaryti ilgalaikes nuomos sutartis, būtų išlaikoma ir plečiama uosto infrastruktūra. Atsižvelgiant į tai, kad vėjo elektrinių jūrinėje teritorijoje priežiūra turi būti atliekama reguliariai, o tam reikalinga darbuotojų komanda, šios veiklos vykdymas iš uosto sukurtų naujas gerai apmokamas darbo vietas ir skatintų vietinį verslą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Šventosios jūrų uosto įstatymo 4 straipsnio 1 dalies pakeitimas leistų išnaudoti uosto infrastruktūrą vėjo elektrinių parkų vystymo bei priežiūros darbams ir su šia uosto paskirtimi susijusiai ūkinei ir komercinei veiklai vykdyti, o su buriavimo sritimi susijusių neformaliojo švietimo veiklų vykdymas leistų kurti valstybės jūrinės tradicijas, prie kurių galėtų prisidėti tiek suaugusiųjų, tiek vaikų neformalus švietimas, susijęs su buriavimo sritimi, ir prisidėti prie Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, įvaizdžio formavimo. Kartu tai sudarytų sąlygas naujų darbo vietų sukūrimui ir skatintų vietos verslo vystymą.

Dėl įrengtų vėjo elektrinių jūrinėje teritorijoje sukuriamas darbo vietų skaičius priklauso nuo daug skirtingų aspektų – projekto specifikos, technologinių ypatumų, geografinės vietos, šalies darbo rinkos ypatumų. 2020 m. atliktoje studijoje buvo nustatyta, kad vidutiniškai 1 MW vėjo elektrinės pajėgumo operacijoms ir priežiūrai atlikti yra reikalinga 1,91 darbo vietos. Remiantis šia metodika, galima prognozuoti, kad įrengtas 700 MW vėjo elektrinių parkas tiesiogiai sukurtų apie 1 337 darbo vietas, skirtas elektrinių parko operacijoms ir priežiūrai užtikrinti, o du tokie parkai – apie 2 674 darbo vietas.² Kiek iš jų sudarytų su parko vystymu ir priežiūra susijusios darbo vietos (pažymint, jog vystymo laikotarpiu darbo vietų reikės daugiau nei priežiūros), įsteigtos uoste, nustatyti būtų galima tik atlikus papildomą įvertinimą.

Dėl darbo vietų, kurias leistų sukurti skatinimas vykdyti su buriavimo sritimi susijusias neformaliojo švietimo veiklas, skaičiaus nustatymo būtų reikalingas atskiras vertinimas.

Šventosios jūrų uosto įstatymo 7 straipsnio 2 dalies pakeitimas neturėtų įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Šventosios jūrų uosto įstatymo 10 straipsnio 4 dalies pakeitimas leistų įgalinti savivaldybes aktyviau dalyvauti uosto vystyme ir (ar) pritraukti investicijas ir atitiktų Žemės įstatymo nuostatas, o Nacionalinė žemės tarnyba galėtų kontroliuoti, kaip žemės patikėtinis – savivaldybės įmonė Šventosios jūrų uosto direkcija – įgyvendina ir vykdo pareigas.

Šventosios jūrų uosto įstatymo 11 straipsnio 1 dalies pakeitimas leistų uostui ilgesniam laikotarpiui garantuoti pajamas ir padidinti investuotojų bei vystytojų motyvą pritaikyti uosto infrastruktūrą taip, kad ji būtų tinkama vykdyti vėjo elektrinių jūrinėje teritorijoje vystymo bei priežiūros darbus.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus teikiamą Įstatymo projektą, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekte nėra įtvirtinama naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų, kuriuos reikėtų įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų

² Lietuvos Respublikos energetikos ministerija „Investicinės pagalbos poreikio vėjo elektrinių plėtrai Lietuvos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos išskirtinės ekonomikos zonos Baltijos jūroje dalyje, nustatymas ir šių elektrinių plėtros poveikio šalies ekonomikai įvertinimas“. 2020, Vilnius, <https://enmin.lrv.lt/uploads/enmin/documents/files/Galutin%C4%97%20ataskaita.pdf>

priimti.

Įstatymo pakeitimams įgyvendinti nereikės priimti įgyvendinamųjų teisės aktų.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymo projektui įgyvendinti valstybės ar savivaldybės biudžetų lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu darbo tvarka buvo gauta prie 4 klausimo aprašyta pastaba ir pasiūlymas dėl Šventosios jūrų uosto 7 straipsnio 2 dalies ir 10 straipsnio 4 dalies keitimo, siekiant, kad Šventosios jūrų uosto nuostatos atitiktų Žemės įstatymo nuostatas.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „atsinaujinančius energijos išteklius naudojančios elektrinės“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.